

MUZEUL DE ETNOGRAFIE DIN BACĂU LA SEMICENTENAR

Anton COȘA*

Abstract

In this anniversary article, the author presents some aspects related to the activity of the Ethnography Museum of Bacău. The Ethnography Museum of Bacău has been founded in 1971 and became a constituent part of “Iulian Antonescu” Museum Complex. At present, it contains a collection of over 4000 pieces from the three ethnographic areas of Bacău county – “Bacău”, “Trotuș” and “Colinele Tutovei”. The birth certificate of the collection can be considered the donation made by priest Vasile Heisu from Răcăciuni commune in the year 1971. He donated about 700 ethnography and folk art pieces. Part of these objects, mainly folk costumes and interior textiles, were integrated in the permanent exhibition inaugurated in the year 1972 at the headquarters of the City Hall of Răcăciuni Commune. Over the five decades since its foundation, the collection of the Ethnography Museum of Bacău has grown richer and richer due to acquisitions and donations. At present, it includes interior textiles (rugs, carpets, blankets, towels and so on), folk costumes, ceramics, wood art, objects that illustrate the main and secondary occupations, the traditional handicrafts or customs. The heritage is completed by photographs and negatives. The collection of the Ethnography Museum of Bacău is formed by a number of almost 300 carpets and rugs, cloths and blankets, dated the 19th century or the beginning of the last century. The collection of folk costumes is formed by over 1000 beautiful pieces from all the ethnographic areas of our county. And in this case, we have items from the end of the 19th century and the first half of the last century, such as fine samples of pleated peasant woman skirts, cotton and raw silk shirts, various raw silk head kerchiefs, girdles and belts, waistcoats, sheepskins and thick long coats. The ceramics collection includes over 600 clay vessels acquired from the ceramics centres of Bacău county. More than 1000 pieces belong to the traditional occupations – agriculture, viticulture, fruit growing, animal breeding, bee culture, hunting and fishing, but also to handicrafts such as blacksmithing, cooperage, basket and large corn baskets manufacturing.

Keywords: museum, ethnography, semicentennial, anniversary, Bacău, foundation.

Cuvinte-cheie: muzeu, etnografie, semicentinar, aniversare, Bacău, înființare.

Acest material a fost pregătit cu ocazia marcării a 50 de ani de la înființarea Muzeului de Etnografie din Bacău (din 1990, Muzeul

* Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” – Muzeul de Istorie, Bacău – România.

Județean de Artă și Etnografie Bacău; din 1996, Muzeul Județean de Etnologie Bacău; din 1999, din nou Muzeul Județean de Artă și Etnografie; din 2003, secție de etnografie în cadrul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău).

Nevoia înființării unui muzeu de etnografie în județul Bacău a fost una imperioasă, afirmată ca atare și argumentată judicios (din perspectivă științifică și culturală deopotrivă) de către specialiștii¹ vremii. La fel au stat lucrurile și în cazul altor muzee din zonă (muzeul de istorie, muzeul de artă, muzeul de științele naturii), a căror înființare a fost premergătoare demersurilor întreprinse cu privire la fondarea unei instituții muzeale cu profil etnografic.

Astfel, într-un material de specialitate publicat în anul 1970, constatându-se faptul că în Bacău „se află un muzeu de istorie, un muzeu de artă și un muzeu de științe naturale, organizate după cele mai moderne criterii muzeografice”² și care „pun la dispoziția marelui public și a specialiștilor un material bogat și interesant”³, se afirma tranșant și pe bună dreptate că „din acest ansamblu lipsește doar un muzeu de etnografie”⁴.

O fericită decizie personală a făcut ca, peste foarte puțin timp (la începutul deceniului al optulea al secolului al XX-lea, mai precis în luna decembrie a anului 1971), să se pună bazele unei instituții muzeale cu profil etnografic la Bacău. Atunci, preotul Vasile Heisu⁵ (din satul Răcăciuni) făcea o importantă donație, însumând un număr de peste 700 de obiecte de etnografie și artă populară⁶, alături de multe alte „piese de arheologie, numismatică, artă feudală și carte românească veche”⁷.

Obiectele de etnografie și artă populară donate de preotul Vasile Heisu proveneau din satele Răcăciuni, Orbeni, Parava, Valea Seacă,

¹ Georgeta Stoica, *Cercetarea etnografică și Muzeul de Etnografie – cerințe imperioase în județul Bacău*, în „Carpica”, Bacău, III, 1970, p. 139-143.

² *Ibidem*, p. 139.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Dorinel Ichim, *Expoziția de artă populară „Colecția Vasile Heisu” Răcăciuni*, în „Carpica”, V, 1972, p. 279.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Preotul Vasile Heisu din Răcăciuni a donat muzeului din Bacău peste 1500 de obiecte (cf. Dorinel Ichim, *art. cit.*, p. 279). A se vedea și: Dorinel Ichim, Georgeta Popovici, *Cartea românească veche în colecția Vasile Heisu – Răcăciuni*, în „Carpica”, VI, 1974, p. 205-218; Silvia Iacobescu, *Colecția de arheologie „Vasile Heisu” Răcăciuni*, în „Carpica”, VXIII/2, 1992, p. 281-312.

Pâncești și Corbasca. În majoritate, această „adevărată comoară”⁸ cuprindea „piese de port – cămăși femeiești din bumbac și borangic, catrințe din lână cu alesături, marame, bete, cămăși bărbătești, cioareci și brâie – dar și țesături de interior – ștergare, scoarțe, lăicere”⁹, reliefând „perfect creația populară dintr-o microzonă a văii Siretului, foarte puțin cercetată și aproape deloc reprezentată în muzee”¹⁰ la acea vreme.

Mai mult, unul dintre cei mai valoroși specialiști români (Georgeta Stoica) a avansat chiar ideea existenței unei concepții științifice care a stat la baza constituirii colecției, evidențiată prin faptul că preotul Vasile Heisu „a urmărit pe de o parte constituirea unor ansambluri de costume complete, iar pe de altă parte adunarea unor serii de obiecte care să ilustreze evoluția diferitelor piese în timp”¹¹.

O parte dintre aceste obiecte, cu precădere cele de port popular și textilele de interior (datând de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea), au fost incluse în expoziția permanentă intitulată „Colecția Preot Vasile Heisu”, inaugurată în cadrul Muzeului de Istorie și Artă din Bacău către finele anului 1972, într-un spațiu de la parterul Primăriei comunei Răcăciuni, compus din șase camere și un hol, „totalizând 170 mp”¹².

Tematica expoziției fusese elaborată de un colectiv compus din Viorel Căpitanu, Lucia Stroescu – de la Muzeul Județean Suceava, Geta Romaniuc, Dorinel Ichim și Elena Bălăiță, coordonat de dr. Georgeta Stoica de la Direcția Muzeelor București, iar organizarea a fost pusă în practică de muzeograful Dorinel Ichim, conservatoarea Elena Bălăiță și tâmplarul muzeului, Nicolăiță Țirică¹³.

Două au fost criteriile principale urmărite în expunerea obiectelor: cel geografic (pe sate) și cel cronologic (al vechimii).

Au fost expuse, „în vitrine-nișă montate direct pe pereții sălilor”¹⁴, printre altele, o scoarță lucrată în tehnica „chilim”¹⁵, aleasă

⁸ Georgeta Stoica, *Colecția de artă populară V. Heisu*, în „Carpica”, III, 1970, p. 131.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Dorinel Ichim, *art. cit.*, p. 279.

¹³ Feodosia Rotaru, *Secția de etnografie a Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău – repere în timp*, în „Carpica”, XXXVI, 2007, p. 196.

¹⁴ Dorinel Ichim, *art. cit.*, p. 279.

¹⁵ „Înscorțat” sau „cu urzeala pitulată”. Este tehnica covorului țesut cu două fețe (cf. *Arta populară românească*, București, Editura Academiei Române, 1969, p. 233, apud Dorinel Ichim, *art. cit.*, p. 280).

„cu fire încrucișate”¹⁶ și decorată cu motivul „hora”¹⁷, și o alta cu decor geometric „în roate”¹⁸. De asemenea, sunt prezente lăicere „în poduri”¹⁹ simple și „cu alesături”²⁰, alături de alte piese din categoria textilelor de interior, cum ar fi ștergarele – de culme sau de perete –, țesute în război, ornamentate cu motive geometrice, fitomorfe sau antropomorfe în tehnica alesului în război, ori brodate. Apoi, se pot vedea costumele, care sunt în marea lor majoritate costume de sărbătoare. Confeționate din pânză de in, cânepă, bumbac sau borangic, costumele femeiești sunt formate din catrință sau „peștiman”²¹, ie din bumbac cu poale, ștergar din bumbac sau din borangic, brâu și bete. Un alt tip de costum este cel format din fustă aleasă („androc”²²), cămașă din borangic sau bumbac, ștergar de cap, brâu și bete. Cămășile sunt bogat decorate, ornamentele de pe altiță fiind țesute cu motive geometrice, iar cele de pe mâneci și piept fiind cusute „în punct des sau țesute, formând râuri drepte sau oblice”²³. Costumele bărbătești sunt mai simple²⁴, fiind compuse din ȋtari din cânepă sau lână, cămașă simplă sau cu fustanelă, pieptar, brâu și, uneori, chimir. Sunt expuse și piese de același fel, grupate în aceeași vitrină – peștimane, androcuri, cămăși, ștergare de cap, marama din borangic, dar și bundițe, pieptare, sumane²⁵.

În cei 50 de ani care au trecut de la înființarea Muzeului de Etnografie din Bacău, colecțiile sale s-au îmbogățit permanent, prin intermediul achizițiilor și donațiilor. Un rol deosebit în creșterea patrimoniului muzeal etnografic l-a avut muzeograful Dorinel Ichim, cel care, prin investigații atente și constante, a achiziționat numeroase

¹⁶ „Suprafețele vecine, colorate diferit, sunt legate între ele. Cele două fire vecine se întâlnesc pe un fir de urzeală comun, la limita dintre ele” (Dorinel Ichim, *art. cit.*, p. 280).

¹⁷ Georgeta Stoica, *Colecția de artă populară...*, p. 133; Dorinel Ichim, *art. cit.*, p. 280.

¹⁸ Decor „geometric bazat pe romb cu conturul în trepte, dințat (...). Tipul de compoziție (...) este cu joc de fond continuu, obținut prin repetarea romburilor concentrice, iar ca tehnică se folosește alesul cu găurele” (Dorinel Ichim, *art. cit.*, p. 280-281).

¹⁹ *Ibidem*, p. 281.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Un tip de catrință sau de fotă. Localnicii din Răcăciuni și Orbeni folosesc pentru „fotă” denumirea de „peștiman” (*Ibidem*, p. 280).

²² Localnicii din Răcăciuni, Orbeni și Pâncești folosesc pentru „androc” denumirea de „fustă aleasă” (*Ibidem*, p. 282).

²³ *Ibidem*, p. 281.

²⁴ *Ibidem*, p. 284.

²⁵ Cf. *Ghidul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău*, Iași, Editura PIM, 2006, p. 19.

obiecte, dintre care menționăm, de exemplu, covoare din zona Colinelor Tutovei ori scoarțe, lăicere, ștergere, costume populare din zona Bacăului și Troțușului.

Eforturilor muzeografului Dorinel Ichim li s-au adăugat, din anul 1975, cele ale muzeografului Feodosia Rotaru. Cei doi tineri specialiști au fost permanent preocupați de îmbogățirea colecției secției de etnografie de atunci, majoritatea pieselor achiziționate (între anii 1977-1980) fiind de ceramică.

Valorificarea expozițională a patrimoniului muzeal s-a făcut prin intermediul unor expoziții cu tematică etnografică, dintre care menționăm: *Arta populară băcăuană* (Slănic-Moldova, 1975); *Expoziția de artă populară băcăuană* (București, 1980); *Ceramica populară din județul Bacău* (Bacău, 1980); *Expoziția de artă populară din județul Bydgoszcz – Polonia* (Bacău, 1985).

În ziua de 14 ianuarie 1989 s-a inaugurat expoziția de etnografie de la parterul Palatului Ghica din Comănești²⁶. Tematica acestei expoziții²⁷ fusese alcătuită de muzeograful Dorinel Ichim, ajutat de muzeografa Steliana Roșu, conservatoarea Elena Bălăiță și restauratoarea Silvia Costache. Obiectele au fost expuse în șase săli de expoziție, reprezentând ocupațiile tradiționale (agricultura, creșterea animalelor, pescuitul, vânătoarea), meșteșugurile (prelucrarea lemnului – dogăritul, olăritul și fierăritul), industria casnică țărăneasă, reconstituindu-se și o „odaie de curat”²⁸ cu toate elementele specifice zonei etnografice Troțuș.

În sala dedicată agriculturii au fost prezentate o serie de „unelte agricole tradiționale, pluguri de lemn, grape arhaice, boroană, ciur din piele de oaie, căluț pentru sfărâmat cartofi”²⁹ etc.; în sala destinată creșterii animalelor au fost expuse diferite obiecte „care sugerează folosirea animalelor pentru transport, cosirea, uscarea, strângerea, transportul și depozitarea fânului”³⁰; s-a reconstituit o încăpere dintr-o stână care adăpostește: „vase și ustensile de preparat cașul, crinta, budaca, linguroaiele, masa joasă, scaunele din trunchiuri groase (...), un costum purtat de către crescătorii de

²⁶ Dorinel Ichim, *Expoziția de etnografie din orașul Comănești*, în „Carpica”, XXII, 1991, p. 29-38.

²⁷ Sunt expuse un număr de 652 de obiecte aparținând Muzeului de Etnografie Bacău (cf. *Ghidul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu”...*, p. 17).

²⁸ Feodosia Rotaru, *art. cit.*, p. 198.

²⁹ Dorinel Ichim, *Expoziția de etnografie...*, p. 30.

³⁰ *Ibidem*, p. 31.

animale din zonă în zilele de sărbătoare, însoțit de o bătă frumos crestată și de un fluier³¹; într-o vitrină s-au putut vedea: „vase, ustensile și alte piese care se folosesc la prelucrarea laptelui de vacă, șiștarul, putineiu, crinta³²; au fost expuse obiecte specifice îndeletnicirii vânătorii (capcane, cornul pentru praful de pușcă, lancea, baltagul, puștile de vânătoare însoțite de cartușiere, trofee de urs, căprior, mistreț³³) și pescuitului (ostia, oria, vârșă, undița³⁴), unelte folosite în atelierele tradiționale de lemnărie și fierărie, unelte și ustensile necesare gospodăriei tradiționale, instrumente populare (țiteră, ocarină, sitcă, fluier, caval); o sală a fost rezervată industriei casnice, fiind expuse diferite unelte și ustensile specifice: piepteni, fușalăi, ragile, furci de tors, sucate, depănători, vârtelnițe, roată de tors, urzitor, război de țesut, alături de multe țesături de interior: păretare, lăicere, ștergare, prosoape; portul popular este reprezentat prin piese valoroase din zonă, costume populare femeiești și bărbătești deopotrivă; a fost amenajată și o „cameră de curat”, reconstituind un interior de casă țărănească din perioada interbelică, aici aflându-se obiecte precum lada de zestre, cuiere, două paturi dispuse simetric, scaune, o masă la geam, un dulap de colț, precum și „culmea cu prostire”³⁵. Numeroase fotografii, „cu imagini culese de pe teren, oglindind arhitectura populară, ocupații și obiceiuri”³⁶, au completat din punct de vedere tematic această expoziție.

În anii 1990-1991, etnologul Dorinel Ichim a realizat, la nivel tematic, două proiecte muzeografice importante (rămase însă, din lipsă de fonduri, în acest stadiu), unul privind constituirea unui muzeu etnografic al județului Bacău, iar celălalt privind fondarea unui muzeu al satului băcăuan (amplasat în zona parcului Gherăiești).

După un lung șir de expoziții temporare (dintre care amintim: *Arta prelucrării lemnului*³⁷, 1993; *Vânătoarea tradițională*³⁸, 1993;

³¹ *Ibidem.*

³² *Ibidem.*

³³ *Ibidem.*

³⁴ *Ibidem.*

³⁵ *Ibidem*, p. 33.

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ Expoziție organizată de secția de etnografie din cadrul Muzeului Județean de Artă și Etnografie Bacău la Centrul de Cultură „George Apostu” din Bacău, în colaborare cu Școala Populară de Artă Bacău.

³⁸ Expoziție organizată la Piatra Neamț în colaborare cu secția de etnografie din cadrul Complexului Muzeal Neamț.

*Ceramica populară din județul Bacău*³⁹, 1994; *Măști populare*⁴⁰, 1994; *Ștergare moldovenești*⁴¹, 1994; *Biserici de lemn din județul Bacău*⁴², 1995), în anul 1996 a fost vernisată expoziția *Țesături de interior*, în cadrul nou-înființatului Muzeu Județean de Etnologie din Bacău, creat prin implicarea directă a muzeografului Dorinel Ichim, având ca sediu clădirea în care funcționase⁴³ anterior Muzeul de Istorie din Bacău.

Organigrama noului Muzeu de Etnologie din Bacău a fost ajustată corespunzător, astfel încât, în schema de personal, pe lângă muzeografi, gestionari-custozi, supraveghetori, restaurator ceramică și metal, au apărut un post de restaurator pentru obiecte textile⁴⁴ și unul de restaurator pentru obiecte din lemn⁴⁵.

Expoziția intitulată *Țesături de interior*⁴⁶ a fost organizată în trei săli, urmărind evoluția cronologică a diferitelor sisteme de țesut, fiind expuse: unelte folosite la prelucrarea fibrelor textile de origine vegetală și animală, o reconstituire a unui război vertical dacic (cu fusaiole), un război de țesut orizontal (folosit la țesutul covoarelor și al lăicercelor), un război de țesut cergi, numeroase covoare, lăicere, ștergare etc.

Ziua de 23 aprilie 1998 a marcat inaugurarea (în cadrul Muzeului de Etnologie din Bacău) a unei noi expoziții permanente, intitulate *Sfântu Gheorghe – începutul anului pastoral la români*⁴⁷, cu obiecte provenind din toate cele trei zone etnografice ale județului Bacău (Bacău, Troțuș, Colinele Tutovei)⁴⁸.

³⁹ Expoziție organizată la sediul Galeriilor de Artă „Alfa” din Bacău, în colaborare cu secția de patrimoniu din cadrul Muzeului Județean de Artă și Etnografie Bacău și cu Centrul Județean de Creație Bacău.

⁴⁰ Expoziție organizată în colaborare cu Centrul Județean de Creație Bacău.

⁴¹ A fost considerată ca o primă expoziție permanentă de etnografie (Feodosia Rotaru, *art. cit.*, p. 200), organizată după o tematică elaborată de muzeograful Dorinel Ichim, șeful secției de etnografie, într-un spațiu expozițional de dimensiuni reduse (o singură încăpere).

⁴² A fost organizată după o tematică realizată de muzeograful Dorinel Ichim, în colaborare cu Inspectoratul pentru Cultură al Județului Bacău.

⁴³ Clădirea se afla pe strada Nicolae Titulescu, nr. 23.

⁴⁴ Post ocupat prin concurs de Marta Simon.

⁴⁵ Post ocupat prin concurs de Mircea Butunoi.

⁴⁶ Feodosia Rotaru, *art. cit.*, p. 201-202. Din *Ghidul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău* (p. 17) aflăm că expoziția a avut un caracter permanent și s-a numit *Textile de interior din județul Bacău* (1994-1996), respectiv *Industria casnică țărănească. Textile de interior din județul Bacău* (1997-2002).

⁴⁷ Din *Ghidul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău* (p. 17) aflăm că expoziția a avut caracter permanent și s-a numit *Păstoritul la români* (1998-2002).

⁴⁸ Dorinel Ichim, *Zona etnografică Troțuș*, București, Editura Sport-Turism, 1983; Idem, *Zona etnografică Bacău*, București, Editura Sport-Turism, 1987; Idem (în colaborare cu Florica Ichim), *Zona etnografică a Colinelor Tutovei*, Bacău, Editura Diagonal, 2002.

În toamna aceluiași an (1998), în zilele de 8 și 9 octombrie, Muzeul de Etnologie Bacău a organizat cea de *A II-a Sesiune Națională de Comunicări Științifice*, la care au participat muzeografi și cercetători din țară. Ne-am bucurat să fim și noi printre participanții de atunci, prezentând comunicarea *Cleja – repere etnografice*, o scurtă sinteză a unei lucrări mai ample intitulată *Cleja. Monografie etnografică*⁴⁹, pe care cu doar un an înainte o susținusem ca teză de licență la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, sub coordonarea distinsului cercetător al culturii populare românești, Prof. univ. dr. Ion H. Ciubotaru.

După numai trei ani de funcționare, în primăvara anului 1999, Muzeul de Etnologie Bacău își pierde personalitatea juridică prin unirea cu Muzeul de Artă Bacău, revenind la titulatura de Muzeu Județean de Artă și Etnografie. În cadrul noii instituții, proiectele începute vor continua, astfel încât, în toamna aceluiași an (pe 8 octombrie), secția de etnografie organizează *A III-a Sesiune de referate și comunicări*⁵⁰.

Din punctul de vedere al valorificării expoziționale a patrimoniului muzeal, în sala aferentă expozițiilor temporare (căreia i s-a dat numele „prof. univ. Vasile Adăscăliței”) au fost organizate, în anii următori, câteva expoziții tematice cu profil etnografic: *Obiceiuri băcăuane de iarnă; Obiceiuri de Paști; Ceramica populară din județul Bacău; Cristos a înviat!; Prelucrarea artistică a lemnului*.

Anul 2003 a marcat pentru instituțiile muzeale băcăuane o nouă reorganizare, prin unirea Muzeului Județean de Artă și Etnografie cu Muzeul Județean de Istorie, noua instituție primind numele Complexul Muzeal „Julian Antonescu” Bacău. Această stare de fapt s-a menținut până în zilele noastre.

În anul 2004, obiectele din patrimoniul Muzeului de Etnografie au fost mutate din vechile depozite, răspândite în mai multe locuri, în depozitele aflate la sediul central al Complexului Muzeal „Julian Antonescu” Bacău, din strada 9 mai, nr. 7. Aici, obiectele au fost aranjate în trei depozite: „depozitul de textile, depozitul de piese din

⁴⁹ Anton Coșa, *Cleja. Monografie etnografică*, București, Editura SemnE, 2001.

⁵⁰ În cadrul manifestării am prezentat comunicarea *Comuniunea viilor și morților în Cleja: Cântecele de priveghi*. O parte din textele cântecelor de priveghi (culese din spațiul rural cercetat) au fost publicate, în anul 2001, în volumul *Cleja. Monografie etnografică* (la p. 138-153). Ulterior, am abordat subiectul și într-un alt material privind satul Somușca din comuna Cleja. A se vedea în acest sens: Anton Coșa, *Comuniunea viilor și morților în satul Somușca (județul Bacău). Cântecele de priveghi*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei”, Iași, XIII, 2013, p. 207-230.

lemn, depozitul care include piese din metal și ceramică. În depozitul de piese textile, piesele de port popular (cămăși femeiești și cămăși bărbătești, poale, ițari, ștergare de cap) sunt depozitate în cutii din lemn. În fiecare cutie sunt puse maximum cinci exemplare, despărțite între ele prin hârtie de filtru. Catrințele, peștimanele, maramele de borangic sunt rulate pe carton. Covoarele și lăicerele sunt rulate pe cilindri din material plastic care sunt montați apoi pe un suport de mari dimensiuni construit din pal. Restul pieselor aflate în celelalte două depozite sunt aranjate pe rafturi metalice. Rafturile pe care sunt aranjate piesele au etichete cu numărul de inventar al pieselor depozitate⁵¹.

În cadrul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău, secția de etnografie a organizat interesante manifestări, cele expoziționale fiind, firește, cele care au pus cel mai bine în valoare patrimoniul muzeal existent. Dintre aceste expoziții amintim: *Meșteșuguri populare tradiționale* (2003); *Tradiție și continuitate în arta ceramicii* (2005).

După elaborarea tematicii expoziției permanente, intitulată *Din tezaurul etnografic și de artă populară al județului Bacău*, de către muzeografa Feodosia Rotaru, șefa secției de etnografie, personalul de specialitate⁵² a trecut, în perioada 2004-2005, la realizarea practică a proiectului expozițional. Inaugurarea acestei expoziții permanente de etnografie, amplasate la etajul al treilea al Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău, a avut loc în ziua de 1 decembrie 2005, beneficiind de participarea unui public numeros.

Pe o suprafață de 630 mp sunt expuse peste 650 de obiecte acoperind tematic compartimentele de bază ale culturii noastre populare: ocupațiile tradiționale (agricultura, creșterea animalelor, pescuitul, vânătoarea, albinăritul, viticultura); industria casnică țărănească; meșteșugurile tradiționale (prelucrarea lemnului, respectiv dogăritul, olăritul și fierăritul, împletitul coșurilor și al coșărcilor). De asemenea, s-au reconstituit un interior de casă țărănească (de tipul celei cu o cameră și tindă rece) și o sală de clasă (cu obiecte specifice) dintr-o școală rurală de odinioară. A fost amenajat și un spațiu dedicat vieții spirituale.

În spațiul aferent prezentării agriculturii sunt expuse, printre altele: semințe care aparțin principalelor plante care au fost cultivate în

⁵¹ Feodosia Rotaru, *art. cit.*, p. 203-204.

⁵² Au contribuit efectiv la realizarea expoziției permanente: Feodosia Rotaru, Dionis Pușcuță, Petru-Iulian Bucur (muzeografi); Marta Simon, Mircea Butunoi, Iulia Voinescu, Petru Voinescu (restauratori); Nicoleta Albu (conservator); Camelia Dârlău, Liliana Pavel, Viorica Băluță (gestionari-custozi).

zona rurală (mei, grâu, orz, ovăz, seară, porumb, fasole etc.), unelte pentru lucrutul pământului (plug de lemn cu brăzdar de fier, grapă, boroană, semănătoare, plantatoare), unelte pentru întreținerea culturilor (sapă, săpăligă etc.), unelte pentru recoltare (seceră, coasă cu hreapcă, furci, batoză manuală etc.), unelte pentru prelucrarea cerealelor (dezghiocătoare pentru păpușoi, îmblăciu, piuă cu chilug, leasă de nuiele pentru porumb, știubei pentru porumb, râșniță de piatră), unelte pentru obținerea uleiurilor vegetale (teasc pentru ulei), unelte pentru prelucrarea cartofilor (presă pentru cartofi); măsuri pentru cereale (baniță, hoboroacă) etc.

Segmentul de expoziție privind creșterea animalelor a fost divizat, la rândul său, în două părți: în prima dintre ele sunt prezentate imagini și obiecte care ilustrează creșterea vitelor (coasă, tioc și cute de ascuțit coasa, șa pentru măgar, fiare pentru împiedicat caii, jug pentru o vacă, talangă, găleată pentru mulș, linguroaie, crintă, putinei, cutie pentru brânză etc.), iar în cea de a doua sunt prezentate imagini și obiecte specifice păstoritului (doniță pentru mulș oile, budaie cu capac, ceauș, mestecător jintiță, hârzob, răvag de caș, tipare pentru caș, scafă, leasă pentru scurs cașul, cazan de fier în care se încheagă cașul, cușbă și pirostrii, bătă pârliță, clopote pentru oi, foarfece de tuns oi, glugă ciobănească, crintă, linguroaie, buciume, costum de cioban cu sarică).

În sectorul destinat ocupațiilor secundare au fost expuse imagini și obiecte privind viticultura, albinăritul (știubei, stup primitiv din scânduri, stup cu rame, centrifugă din lemn, sloi de ceară), vânătoarea (arc de vânătoare, capcană de urs, capcană pentru vulpi, capcană cu lanț, capcană pentru vrăbii, arme de vânătoare, corn pentru vânătoare, cotlere pentru praf de pușcă, tașcă, scaun de vânătoare, precum și o serie de trofee: craniu de lup, craniu de jder, craniu de pisică sălbatică, trofeu de cerb, trofeu de căprior) și pescuitul (vârșă de pescuit, ostie, setcă, ventior cu cercuri, plasă crâșnic, plasă de mână cu bețe, sac de pește, coș pentru pește, prostovol cu funii, undiță).

Industria casnică țărănească este bogat reprezentată prin expunerea câtorva unelte folosite la prelucrarea fibrelor textile de natură vegetală și animală (melița, raghila, furca cu fuior, piepteni), respectiv a câtorva obiecte folosite pentru lână (fușalăi, piepteni, furci, depănătoare, vârtelniță), a unui război de țesut orizontal (pentru covoare), a unui război de țesut cergi, la care a fost adăugată schema unei dârste sau pive pentru cergi, precum și diferite covoare, lăicere, ștergare de interior,

piese de port popular, provenind din cele trei zone etnografice ale județului Bacău.

În imediata vecinătate de dinaintea zonei destinate prezentării meșteșugurilor populare a fost recompusă și o sală de clasă dintr-o școală sâtească de dinainte vreme, fiind expuse aici o serie de obiecte specifice activității școlare.

Prezentarea meșteșugurilor tradiționale începe cu olăritul (fiind expuse vase de lut achiziționate de-a lungul timpului din centrele ceramice din județ, diferite imagini din timpul procesului tehnologic de confecționare a obiectelor, roata și masa olarului, malaxorul pentru lut, precum și o serie de unelte specifice) și continuă cu prelucrarea lemnului (fiind prezentate imagini legate de lucrul la pădure alături de câteva dintre uneltele folosite: topor, țapină, clupă; imagini cu etapele de lucru pentru realizarea unui butoi; imagini cu etapele de lucru necesare confecționării unui coș; diferite unelte folosite pentru prelucrarea lemnului: dălți, răzuitor, sfredele, cuțitoaie, compasuri de lemn, fireză, teslă, gărdinar, gealău, rindea, strung de lemn etc., precum și obiecte de lemn: linguri, ivăre, căuce, putinică, ladă de zestre etc.), cu expunerea unei instalații folosite pentru potcovitul cailor, încheindu-se cu un atelier de fierărie (care cuprinde foale, vatră cu horn, un butuc din lemn, nicovală, menghină, clești, dornuri, tipare, baroase, ciocane etc., precum și piese confecționate de meșterul fierar).

În interiorul casei țărănești cu o cameră și tindă rece sunt expuse diferite piese de mobilier tradițional, țesături și inventar gospodăresc din zona etnografică Troțuș. Sub șopronul atașat casei sunt adăpostite o căruță, un plug de lemn cu brăzdar de fier, un jug și un harnașament pentru cai. De asemenea, în tindă sunt expuse mai multe obiecte adăpostite de regulă în casa tradițională, acestora adăugându-li-se, în anul 2007, și o morișcă cu care se făceau crupe pentru hrana animalelor.

În zona destinată reprezentării vieții spirituale regăsim imagini cu diferite lăcașuri de cult, unele dintre acestea fiind monumente istorice, precum și obiecte de cult, inventar bisericesc, piese de mobilier provenind din diverse biserici, ortodoxe și romano-catolice, cărora li s-au adăugat și obiecte specifice cultului mozaic.

Spațiul care încheie expoziția prezintă imagini și obiecte specifice sărbătorilor de iarnă, ilustrând datinile din preajma Crăciunului și Anului Nou (jocul caprei, jocul ursului, căiuții, irozii, banda lui Bujor).

Desigur, personalul muzeului a pregătit și o serie de expoziții temporare⁵³ în perioada ce a urmat deschiderii expoziției permanente: *Covoare moldovenești* (2006); *Viticultura în partea centrală a Moldovei* (2008); *Donația Neculai Manolachi de la Frumoasa-Balcani* (2010); *Arta prin simțuri* (2013); *Țăranii lui Prato* (2016); *Floarea Darurilor* (2017); *Războiul, țăranii și pământul* (2018); *Obârșii* (2021).

Din această succintă prezentare istorică reiese faptul că, în cele cinci decenii de existență, patrimoniul Muzeului de Etnografie din Bacău s-a îmbogățit considerabil, cuprinzând o multitudine de obiecte etnografice: țesături de interior (scoarțe, covoare, lăicere, ștergere etc.), piese de port popular, de ceramică, de artă a lemnului, legate de îndeletnicirile tradiționale de bază (agricultura, respectiv creșterea animalelor), dar și de cele secundare (precum albinăritul, viticultura, pescuitul, vânătoarea), obiecte folosite în practicarea meșteșugurilor tradiționale (olăritul, fierăritul, dogăritul etc.), obiecte utilizate în cadrul diferitelor datini și obiceiuri populare, numeroase fotografii.

În colecțiile muzeului au intrat aproape 300 de scoarțe și covoare, lăicere, cergi și ștergere, peste 1100 de piese de port popular (costumele tradiționale – catrințe și fuste crețe, cămăși din bumbac și din borangic, ștergere de cap și marame din borangic, brâie și bete, bundițe, cojoace și sumane – provenind din toate zonele etnografice ale județului Bacău), peste 600 de vase de lut achiziționate din centrele de ceramică din județul Bacău, aproape 1100 de piese specifice îndeletnicirilor tradiționale (agricultura, creșterea animalelor, viticultura, pomicultura, albinăritul, vânătoarea, pescuitul), respectiv meșteșugurilor practicate în mediul rural (prelucrarea lemnului, dogăritul, olăritul, fierăritul, confecționarea coșurilor și coșărcilor etc.).

Personalul⁵⁴ actual al muzeului se îngrijește deopotrivă de conservarea și păstrarea patrimoniului muzeal existent, îmbogățindu-l prin noi achiziții, activitate în deplină concordanță cu menirea unui muzeu etnografic veritabil și responsabil față de valorile civilizației rurale din județul Bacău, parte a civilizației populare românești.

⁵³ Îi mulțumim colegului Petru Iulian Bucur (șef de secție) pentru semnalarea expozițiilor.

⁵⁴ La data finalizării acestui material, personalul secției de etnografie din cadrul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău era format din: Petru Iulian Bucur (șef de secție), Viorica Băluță (muzeograf), Ludmila Enescu (muzeograf), Sebastian Sascău (muzeograf), Liliana Cihodaru (conservator), Alina Chelaru (conservator), Adrian Sechel (conservator), Marta Simon (restaurator), Decebal Antoniu Popa (restaurator).

ILUSTRAȚII*

Expoziția de bază a Muzeului de Etnografie din Bacău

Fig. 1

Fig. 2

* Fotografiile nr. 1-18 au fost realizate de muzeograful Sebastian Sascău, de la Muzeul de Etnografie din cadrul Complexului Muzeal „Julian Antonescu” Bacău, căruii îi mulțumim și pe această cale. Imaginile nr. 19-24 sunt preluate de pe pagina de internet <https://cmiabc.ro/colectia-de-etnografie-preot-vasile-heisu-racaciuni/>.

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

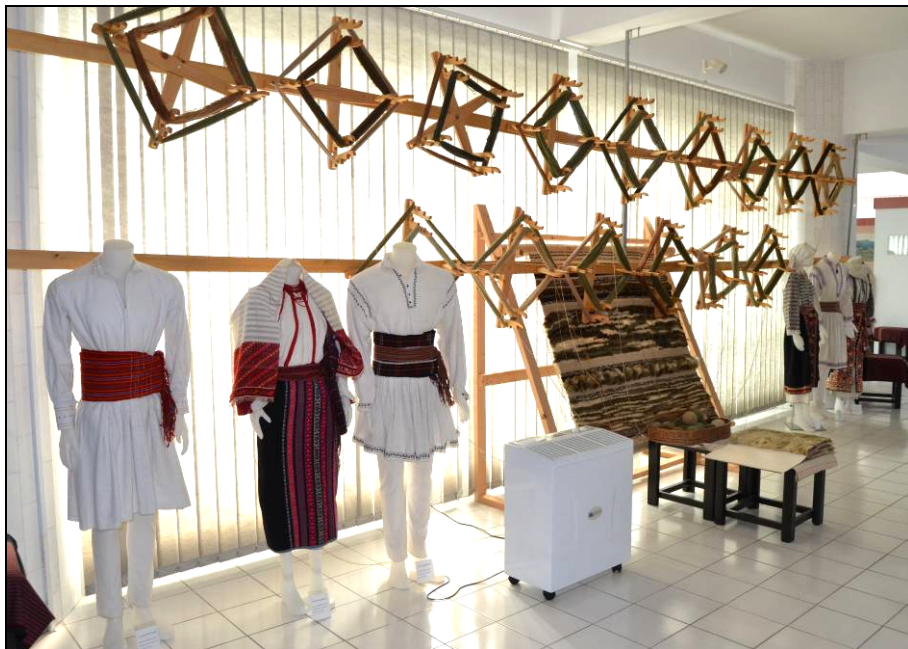

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

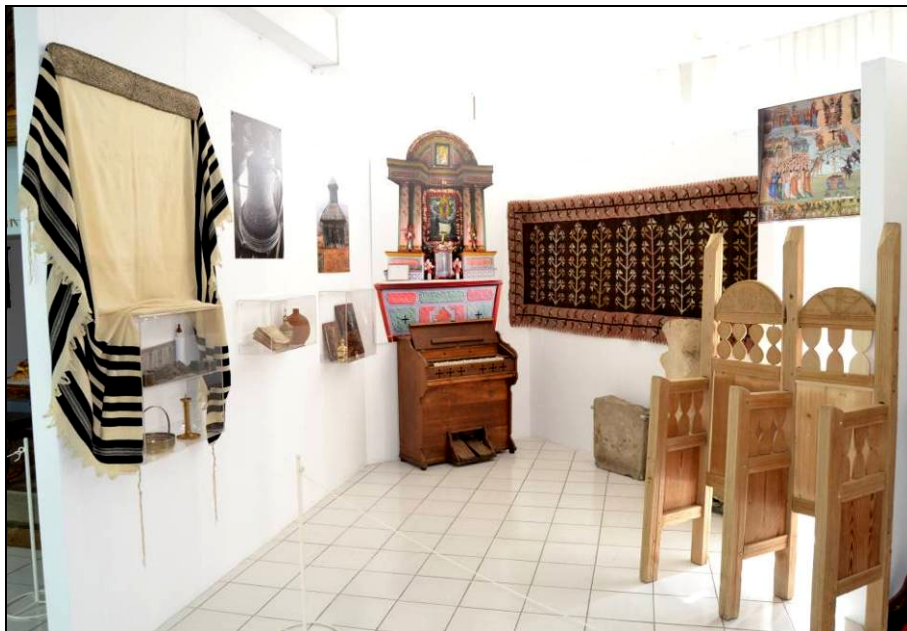

Fig. 15

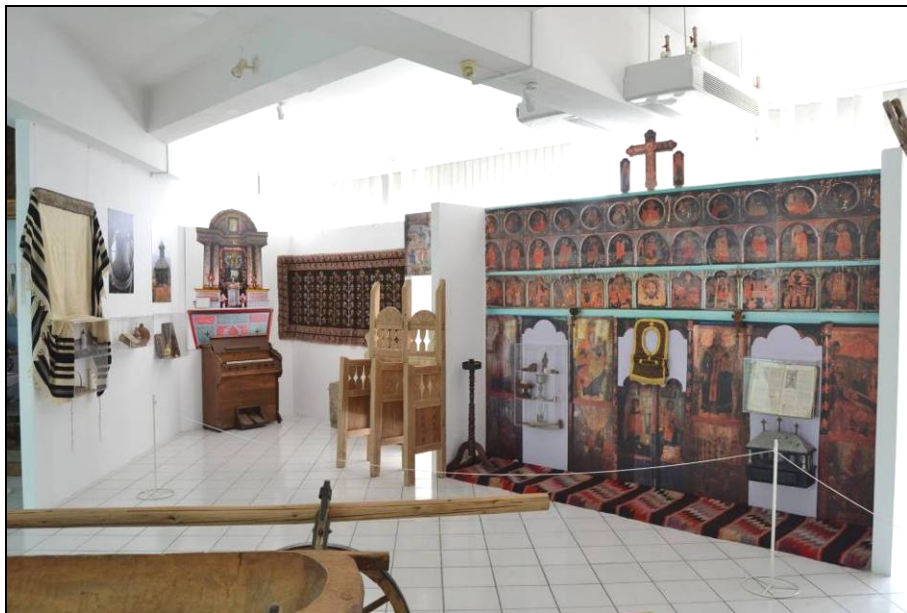

Fig. 16

Fig. 17

Fig. 18

Colecția de etnografie „Preot Vasile Heisu” din Răcăciuni

Fig. 19

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 22

Fig. 23

Fig. 24